

POSTANOWIENIE

28 stycznia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorczyk

na posiedzeniu niejawnym 28 stycznia 2026 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa B.Ż. i B.Ż.1
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na skutek wystąpienia przez Sąd Rejonowy w Zielonej Górze
postanowieniem z 17 listopada 2025 r., I C 1258/25,
o przekazanie sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu,
odmawia przekazania sprawy sądowi równorzędnemu.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 17 listopada 2025 r. Sąd Rejonowy w Zielonej Górze, w sprawie z powództwa B.Ż. i B.Ż.1 przeciwko Bank S.A. w W., o zapłatę zwrócił się do Sądu Najwyższego na podstawie art. 44¹ k.p.c. o przekazanie sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zasadzie, według której właściwość sądu jest uregulowana w ustawie w sposób abstrakcyjny i generalny, towarzyszą wyjątki służące jej dopełnieniu, a częściowo także uelastycznieniu. Wyjątkiem takim jest nie tylko art. 44¹ k.p.c., według którego Sąd Najwyższy może przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu z sądem występującym, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości, w szczególności wzgląd na społeczne postrzeganie sądu jako organu bezstronnego, lecz także art. 48¹ k.p.c., zgodnie z którym w przypadku wyłączenia sędziego na podstawie art. 48 § 1 pkt 1-4 k.p.c. sąd występuje do sądu nad nim przełożonego o wyznaczenie innego sądu do rozpoznania sprawy, a sąd przełożony wyznacza inny równorzędny sąd.

Ostatni z powołanych przepisów ustanawia szczególny przypadek właściwości delegowanej, jeżeli w okolicznościach sprawy zachodzi podstawa wyłączenia sędziego *ex lege* wynikająca z art. 48 § 1 pkt 1-4 k.p.c. Istota tego rozwiązania sprowadza się do tego, że jeżeli w odniesieniu do jednego lub większej liczby sędziów orzekających w sądzie właściwym do rozpoznania sprawy występują przesłanki wyłączenia z mocy prawa określone w art. 48 § 1 pkt 1-4 k.p.c., sąd ten nie może rozpoznać sprawy, przy czym rozpoznanie sprawy należy w tym przypadku rozumieć szeroko, a zatem nie tylko przez pryzmat oceny zasadności żądania, lecz także jego dopuszczalności. Rola sądu przełożonego sprowadza się zaś do zbadania, czy istotnie sędzia lub sędziowie sądu właściwego do rozpoznania sprawy podlegają wyłączeniu z mocy prawa na podstawie art. 48 § 1 pkt 1-4 k.p.c., a w razie odpowiedzi twierdzącej – wyznaczenia innego sądu równorzędnego celem rozpoznania sprawy.

Stosowanie art. 48¹ k.p.c. nie jest uzależnione od tego, któremu z sędziów piastujących urząd w sądzie właściwym do rozpoznania sprawy sprawa została przydzielona, jak również od tego, czy *in casu* zapadło postanowienie o wyłączeniu sędziego, stwierdzające jedną z przyczyn wyłączenia z mocy prawa. Odmierna wykładnia, uzależniająca stosowanie art. 48¹ k.p.c. od tego, który z sędziów sądu właściwego został wylosowany do rozpoznania sprawy, względnie, od tego czy odjęcie władzy jurysdykcyjnej sędziemu urzędującemu w tym sądzie w związku z wyłączeniem z mocy ustawy zostało potwierdzone w trybie jurysdykcyjnym, nie ma oparcia w brzmieniu przepisu i nie uwzględnia dostatecznie charakteru wyłączenia sędziego następującego *ipso iure*; prowadziłyby ona ponadto do rezultatów sprzecznych z celem art. 48¹ k.p.c. (por. druk sejmowy VIII kadencji nr 3137, pkt 15; w orzecznictwie np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 grudnia 2020 r., V CO 169/20, z dnia 11 lutego 2021 r., II PUO 10/21, z dnia 31 marca 2021 r., I CO 35/21, z dnia 25 sierpnia 2022 r., III CO 594/22 i z dnia 28 lipca 2023 r., III CO 482/23).

Przepis art. 48¹ k.p.c., z racji tożsamości celów, węższego zakresu zastosowania i przewidzianego w nim automatyzmu, ma zarazem pierwszeństwo względem trybu przewidzianego w art. 44¹ k.p.c., który wymaga indywidualnej oceny przez Sąd Najwyższy, czy za zmianą abstrakcyjnych reguł właściwości miejscowej określonych w ustawie przemawia dobro wymiaru sprawiedliwości (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2024 r., III CO 1153/24 i powołane tam dalsze orzecznictwo).

Z uzasadnienia postanowienia Sądu Rejonowego wynikało, że powodem jest sędzia piastujący urząd w Sądzie Rejonowym w Zielonej Górze, właściwym do rozpoznania sprawy. W tym stanie rzeczy, wobec tego sędziego zachodzi przyczyna wyłączenia *ex lege* (art. 48 § 1 pkt 1 *in initio* k.p.c.), co uzasadniało wystąpienie przez Sąd właściwy do sądu przełożonego na podstawie art. 48¹ k.p.c., nie zaś do Sądu Najwyższego. W tym stanie rzeczy należało odmówić przekazania sprawy, wyjaśniając jednocześnie, że wobec konieczności zastosowania art. 48¹ k.p.c. nie zachodziła potrzeba oceny motywów powołanych przez Sąd Rejonowy, mających przemawiać za przekazaniem sprawy innemu sądowi równorzędnemu ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Paweł Grzegorzczak

(K.G.)

[SOP]